

SAUVON MARJANIEMEN LUONTOSELVITYS

Luonto- ja ympäristötutkimus Envibio Oy

Sisällys

1. JOHDANTO	3
2. MENETELMÄT	3
2.1 KASVILLISUUS- JA LUONTOTYYPPIKARTOITUS.....	3
2.2 LIITO-ORAVAKARTOITUS	4
2.3 LINNUSTOKARTOITUS	4
2.4 LEPAKKOINVENTOINTI	4
3. TULOKSET	4
3.1 YLEISTÄ.....	4
3.2 ARVOKKAAT LUONTOTYYPPIKOHTEET	4
3.3 LUONTOTYYPPIKUVIOT	5
3.4 LINNUSTO	7
3.5 LEPAKOT.....	7
3.6 LIITO-ORAVA.....	7
3.7 MUU LAJISTO.....	8
4. YHTEENVETO	8
5. KIRJALLISUUS	8
Liite 1. Luontotyyppikuviot ja lajihavainnot	

Kannen kuva: Marjaniemen leirikeskukseen pihapiiriä.

Luonto- ja ympäristötutkimus Envibio Oy
 Hanhenkaari 10 as 16
 21420 Lieto
 Puh. 045-6793602

1. JOHDANTO

Nosto Consulting Oy laatii ranta-asemakaavaa Sauvossa sijaitsevalle Marjaniemen alueelle. Yhtiö tilasi Luonto- ja ympäristötutkimus Envibio Oy:ltä luontoselvityksen kyseiseltä alueelta. Selvitystä käytetään eräänä kaavatyön tausta-aineistona. Selvityksen laati FM (biologi) Turkka Korvenpää, ja sen maastotyöt suoritettiin touko-elokuussa 2018. Työn tarkoituksena oli selvittää alueen luontoarvoja, ja arvioida niiden vaikutusta maankäyttöön.

2. MENETELMÄT

Ennen maastotöiden aloittamista tarkasteltiin maastokarttoja ja ilmakuvia. Lisäksi tarkastettiin Suomen ympäristökeskuksen ylläpitämään uhanalaisten lajien esiintymärekisteriin (Hertta) mahdollisesti tallennetut havainnot sekä selvitettiin Tiira - lintuhavaintopalveluun alueelta ilmoitettuja lintuhavaintoja.

Maastotyössä alue käytiin huolellisesti läpi käytännössä useaan kertaan, sillä eri maastotyövaiheet suoritettiin osittain eri aikaan. Maastossa tehdyt havainnot merkittiin työkartoille paikantaen ne GPS-laitteella sekä kirjoitettiin muistiinpanot. Maastossa otettiin myös digitaalisia valokuvia. Alla on kuvattu tarkemmin eri työvaiheiden työmenetelmät ja esitetty eri työvaiheiden ajoittuminen.

2.1 KASVILLISUUS- JA LUONTOTYYPPIKARTOITUS

Alue jaettiin kasvillisuudeltaan ja luontotyyppiltään yhtenäisiin luontotyyppikuvioihin. Samalla arvioitiin, kuuluuko luontotyyppikuvio johonkin alla luetelluista kategorioista:

- luonnonsuojelulain 29 §:n mukainen suojeltu luontotyyppi
- vesilain 2. luvun 11 §:n mukainen pienvesikohde
- metsälain 10 §:n mukainen erityisen tärkeä elinympäristö
- Suomessa uhanalainen luontotyyppi
- luonnon monimuotoisuuden säilymisen kannalta muutoin arvokas kohde

Tämän jälkeen kustakin kuvioista laadittiin yleiskuvaus. Yleiskuvaus sisältää tyypillisesti kuvauksen alueen mahdollisesta puustosta ja sen luonnontilaisuudesta sekä runsaimmista putkilokasvilajeista. Mikäli kuviolla kasvaa harvinaisia tai muuten huomionarvoisia kasvilajeja, mainitaan nämä myös yleiskuvauksessa. Uhanalaisista ja silmälläpidettävistä lajeista tai muuten erityisen merkittävistä havainnoista otettiin muistiin tarkat koordinaatit. Lopuksi arvioitiin kuvioille annettavia maankäyttösuosituksia. Varsinainen kasvillisuus- ja luontotyyppikartoitus suoritettiin 13.8., mutta kasvillisuutta ja luontotyyppiä havainnoitiin myös muun maastotyön yhteydessä.

2.2 LIITO-ORAVAKARTOITUS

Alueella ei ole liito-oravan elinympäristöksi sopivia metsiä.

2.3 LINNUSTOKARTOITUS

Linnusto kartoitettiin kolmena aamua klo 6-10 välisenä aikana. Kartoituspäivät olivat 8.5., 23.5. ja 26.6. Sää oli kaikkina kartoituspäivinä poutainen, lämmin ja tyyni tai heikkotuulinen eli olosuhteet olivat hyvät. Maastotyömenetelmänä käytettiin kartoituslaskentaa. Yleisten lajien reviierejä ei merkitty kartoille, vaan näistä lajeista kirjattiin muistiin ainoastaan esiintyminen alueella. Sen sijaan kaikki uhanalaisista, silmälläpidettävistä, harvinaisista tai EU:n lintudirektiivin liitteen I lajeista tehdyt havainnot merkittiin kartalle. Lisäksi linnustoa havainnoitiin muun maastotyön yhteydessä.

2.4 LEPAKKOINVENTOINTI

Lepakkoinventointi koostui kahdesta osasta. Muun maastotyön ohessa etsittiin lepakoille sopivia talvehtimispaikkoja ja päiväpiiloja. Näitä ovat mm. kalliojyrkänteiden onkalot ja raot, vanhat maakellarit sekä puiden kolot. Lepakkoja havainnoitiin kahtena yönä detektorin avulla (Pettersson D240X). Kartoitusyöt olivat 29.-30.6., 6.-7.7. ja 18.-19.8. Sää oli kaikkina öinä poutainen, tyyni tai heikkotuulinen ja melko lämmin eli olosuhteet olivat havainnoinnille suotuisat. Kaikki lepakoista saadut havainnot merkittiin maastossa kartalle, jonka jälkeen tehtiin tulkinta alueen merkityksestä lepakoille.

3. TULOKSET

3.1 YLEISTÄ

Marjaniemi sijaitsee Sauvon kunnan itäosassa Karhuselän rannalla Ruonanlahden suulla. Alueella sijaitsee leirikeskus rakennuksineen, pihapiireineen ja laajoine nurmikenttineen. Selvitysalueetta ympäröivät rannat ovat ruovikkoisia.

3.2 ARVOKKAAT LUONTOTYYPPIKOHTEET

Selvitysalueelta ei löytynyt luonnonsuojelulain suojeltuja luontotyyppisiä, metsälain tarkoittamia erityisen tärkeitä elinympäristöjä, vesilaissa suojeltuja pienvesiä, uhanalaisten luontotyyppien esiintymiä eikä muitakaan luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkaita luontotyyppikohteita.

3.3 LUONTOTYYPPIKUVIOT

1. Tiheä ruovikko (Kuva 1). Leirikeskukselle vievän tien lähellä kasvaa joitakin nuoria tervaleppiä. Ruovikon kasvistoon kuuluvat mm. nokkonen (*Urtica dioica*), punakoiso (*Solanum dulcamara*), ranta-alpi (*Lysimachia vulgaris*) ja mesiangervo (*Filipendula ulmaria*).

Kuva 1. Tiheää ruovikkoa Marjaniemen itärannalla.

2. Nurmikenttä.
3. Kaksi varttunutta, harvaa haavikkoa kasvavaa saarekettä nurmikentän keskellä (Kuva 2). Haapojen lisäksi puustossa on koivuja, iso pihlaja ja lounaisemmassa saarekkeessa muutama mänty ja tervaleppä. Raivatussa pensaskerroksessa on tuomea ja pihlajan taimia sekä koiranheittä. Saarekkeiden kenttäkerroksessa kasvaa mm. hietakastikkaa (*Calamagrostis epigejos*), lillukkaa (*Rubus saxatilis*), nurmirölliä (*Agrostis capillaris*), ahomataraa (*Galium boreale*), kieloa (*Convallaria majalis*), metsäapilaa (*Trifolium medium*), niittynurmikkaa (*Poa pratensis*), ahopukinjuurta (*Pimpinella saxifraga*), ahdekaunokkia (*Centaurea jacea*) sekä paikoin hiukan sikoangervoa (*Filipendula vulgaris*). Lounaisemman saarekkeen eteläkärkeen läjitetyt maakasat ovat jo ehtineet kasvittua.
4. Nurmikentän ja ruovikon välinen rantavyöhyke, jossa vuorottelevat koivu- ja tervaleppäryhmät sekä yksittäiset puut, tuomipensaikot ja korkean ruohoston vallitsevat aukot (Kuva 3). Kenttäkerroksessa kasvavat runsaina mm. nokkonen, mesiangervo, ruokohelpi (*Phalaris arundinacea*) ja pelto-ohdake (*Cirsium arvense*) sekä esim. ranta-alpi, karhunputki (*Angelica sylvestris*), nurmipuntarpää (*Alopecurus pratensis*), maitohorsma (*Epilobium angustifolium*), järviruoko (*Phragmites australis*), suoputki (*Peucedanum palustre*) ja vesitatar (*Persicaria amphibia*). Tuomipensaikossa tavataan mm. punaherukkaa, terttuseljää taikinamarjaa ja kieloa. Paikoin kuviolle on kasattu risuja sekä ruokoa.
5. Puutarha- ja piha-alue rakennuksineen. Marjaniemin etelärannalla kasvaa tervaleppiä. Marjaniemen kärjen läheisen kallion vierustan ketolaikulla kasvaa

mm. sikoangervoa, keltamataraa (*Galium verum*), kissankelloa (*Campanula rotundifolia*) ja mäkitervakkoa (*Lychnis viscaria*).

Kuva 2. Kuvio kolme koostuu kahdesta haavikkosaarekkeesta nurmikentän keskellä.

Kuva 3. Rantavyöhykettä nurmikentän ja ruovikon välissä.

6. Pieni tervaleppälehto. Varttuneiden tervaleppien alla kasvaa punaherukkaa, vadelmaa, terttuseljää ja vaahteran taimia. Kenttäkerroksessa tavataan runsaasti mesiangervoa, jonka ohella kasvistoon kuuluvat mm. koiranvehnä (*Elymus caninus*), vuohenputki (*Aegopodium podagraria*), punakoiso, sudenmarja (*Paris quadrifolia*) ja oravanmarja (*Maianthemum bifolium*).

3.4 LINNUSTO

Selvitysalueen linnusto koostuu pääasiassa yleisistä rantojen ja avomaiden sekä puutarhojen linnuista. Osa havaituista lajeista on kuitenkin viime vuosikymmeninä selvästi taantuneita. Kaikkiaan havaittiin 23 lintulajia, jotka todennäköisesti pesivät alueella tai sen lähistöllä. Nämä lajit ovat haarapääsky, harmaasieppo, kottarainen, käenpiika, lehtokerttu, mustarastas, naakka, pajulintu, pajusirkku, peippo, pensaskerttu, punavarpunen, rantasipi, ruokokerttunen, räkättirastas, räystäspääsky, satakieli, silkkiuikku, sinitäinen, talitiainen, varis, viherpeippo ja västäräkki.

Räystäspääsky on luokiteltu viimeaikaisen erittäin voimakkaan vähenemissensä vuoksi erittäin uhanalaiseksi. Kesällä 2018 laji pesi usean parin voimin ainakin kahden rakennuksen räystäiden alla. Olisi toivottavaa, että myös tulevaisuudessa alueella olisi sellaisia rakennuksia, joiden räystäiden alle pääskyt pääsevät pesimään. Viherpeippo ja pajusirkku on luokiteltu niin ikään uhanalaisiksi (vaarantunut). Viherpeippo pesii yhä melko yleisenä pihossa ja puutarhoissa eikä sen esiintyminen aiheuta tarvetta maankäyttösuosituksille. Marjaniemeä ympäröivissä ruovikoissa oli vuonna 2018 yhteensä kolme pajusirkkureviiriä. Mikäli niemeä ympäröivät ruovikot säilyvät ainakin osittain, voi laji edelleen pesiä niissä. Silmälläpidettävä haarapääsky ei pesinyt selvitysalueella ainakaan kesällä 2018, mutta alueella tavattiin säännöllisesti ruokailevia lintuja. Tämän vuoksi ei ole tarpeen esittää maankäyttösuosituksia. Laulava punavarpunen tavattiin kuviolla 1 ruovikon reunan pensastossa. Tälle silmälläpidettävälle lajille on nykyisin runsaasti sopivia pesäpaikkoja eri tyyppisillä pensaikkosilla avomailla. Samoin silmälläpidettävä silkkiuikku pesii alueen ruovikoissa. Mikäli alueella on tulevaisuudessakin ruovikoita, voi silkkiuikku siellä pesiä.

3.5 LEPAKOT

Ensimmäisellä detektorihavainnointikerralla 29.-30.6. havaittiin yksi vesisiippa leirikeskuksen puutarhassa. Heinäkuun havainnointikerralla havaittiin yksi pohjanlepakko sekä neljä vesisiippa, joista kaksi uimarannalla. Kolmantena havainnointiyönä tavattiin kolme vesisiippaa sekä kolme pohjanlepakkoa. Havaintojen perusteella voi todeta, että selvitysalue on lepakoille melko tärkeä alue. Matalat merenrannat ruovikoineen tarjoavat ruokailumahdollisuuksia vesisiipalle ja erityisesti leirikeskuksen puutarha sekä rantapensaikat puuryhmineen samoin kuin luontotyyppikuvion kolme harvat haavikot ovat puolestaan pohjanlepakkojen suosioissa. Alueen rakennuksissa on varmasti lepakoille sopivia päiväpiiloja ja varmaankin myös sopivia kesäisiä lisääntymispaikkoja. Marjaniemen tulevassa käytössä olisi hyvä huolehtia siitä, että maisemarakenne ei kovin radikaalisti muutu nykyisestä. Tulevaisuudessakin alueella tulisi olla rantapuustoa ja pensaikkoa, puistomaista aluetta sekä rantavedessä ruovikkoja.

3.6 LIITO-ORAVA

Selvitysalueella ei ole liito-oravalle sopivia metsiä eikä alueelta löydetty merkkejä lajin esiintymisestä.

3.7 MUU LAJISTO

Selvitysalueelta ei ole tiedossa aiempia havaintoja uhanalaisista tai silmälläpidettävistä lajeista. Nyt havaittiin vaarantuneeksi luokiteltua keltamataraa leirikeskusten pihapiirissä pienen kallion viereisellä ketolaikulla uimarannan lähellä. Keltamatara on vielä yleinen ja sitä uhkaa risteytyminen paimenmataran kanssa. Havainto ei anna aihetta maankäyttösuosituksille. Selvitysalueella ympäröivissä ruovikoissa on viitasammakolle sopivia kutupaikkoja, mutta lajista ei tehty havaintoja, kun sen esiintymistä selvitetiin lajin kutuaikaan 8.5. suoritetulla yökuuntelulla.

4. YHTEENVETO

Selvitysalueella on melko paljon merkitystä lepakoille. Marjaniemen tulevassa käytössä olisi hyvä huolehtia siitä, että maisemarakenne ei kovin radikaalisti muutu nykyisestä. Tulevaisuudessakin alueella tulisi olla rantapuustoa ja pensaikkoo, puistomaista aluetta sekä rantavedessä ruovikkoja.

5. KIRJALLISUUS

- Meriluoto, M. & Soininen, T. 1998. Metsäluonnon arvokkaat elinympäristöt. Metsälehti Kustannus & Tapio. 192 s.
- Neuvoston direktiivi 92/43/ETY luontotyyppien ja luonnonvaraisen eläimistön ja kasviston suojelusta A: 21.05.1992.
- Neuvoston direktiivi 79/409/ETY luonnonvaraisten lintujen suojelusta A:02.04.1979.
- Pääkkönen, P. & Alanen, A. 2000. Luonnonsuojelulain luontotyyppien inventointiohje. Suomen ympäristökeskuksen monisteita 188. Suomen ympäristökeskus. 128 s.
- Rassi, P., Hyvärinen, E., Juslén, A. & Mannerkoski, I. (toim./eds.) 2010: Suomen lajien uhanalaisuus –Punainen kirja 2010. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus, Helsinki. 685 s.
- Raunio, A., Schulman, A. & Kontula, T. (toim.). 2008. Suomen luontotyyppien uhanalaisuus. Suomen ympäristökeskus, Helsinki. Suomen ympäristö 8/2008. Osat 1 ja 2. 264+ 572 s.
- Tiainen, J., Mikkola-Roos, M., Below, A., Jukarainen, A., Lehikoinen, A., Lehtiniemi, T., Pessa, J., Rajasärkkä, A., Rintala, J., Sirkiä, P. & Valkama, J. 2016. Suomen lintujen uhanalaisuus 2015. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus. 49 s.

Liite 1. Luontotyyppikuviot ja lepakkohavainnot. (Pohjakartta Maanmittauslaitos 09/2018)

